

KURYER LITEWSKI

w WILNIE w SOBOTĘ DNIA 26 CZERWCA V.S. 1815 ROKU.

WIADOMOSCI KRAJOWE

Wilno dnia 26 czerwca.

Wczora rano otrzymano tu przez gońca, w języku niemieckim drukowany *Extrablatt*, w którym czytamy, co następuje:

„ Antwerpia, dnia 19 czerwca.

„ Urzędowe wiadomości na rozkaz Gubernatora ogłoszone.

Miedzy *Waterloo* i *Blancmont*, 4 lieu od *Bruxelli*, dnia 18go, walcna zaszła bitwa. Przez cały dzień z największą walczo zaciętością. Pod wieczór zwycięstwo na naszą przeważało się stronę. Liczba jeńców 8,000 wynosi. Miedzy nimi znajduje się też Jenerał *Vandamme*. Nieprzyjaciół został już aż za *Charleroi* przepędzony.

Bonaparte większą część kawalerii swojej przeciwko *Blücherowi* wystawił. Xiażę *Wellington*, uwiadomiony o tem, rozkazał natychmiast swojej, przeciwko lewemu skrzydłu *Napoléona* postępować, które wnet zupełnie odpartem zostało. Kiedy to, na lewem działa się skrzydło, Xiażę *Blücher* 100.000 ludzi naprzeciwko *Bonapartemu* postawił i z największą natarczywością uderzył. Wojsko francuzkie nie mogło się długo opierać waleczności wojsk pruskich, i natychmiast rzuciło się w ucieczkę. Według zapewnienia *Bonapartego*, które dał im w olesznie swojej, wyjeżdżając z *Paryża*, miało ono dnia 16go w zwycięstwie wejść do *Bruxelli*. Przrzekł on też żołnierzom swoim rabunek tego miasta. Mówią, iż *Bonaparte* sam raniony został.

Daléj w tymże *Extrablacie* czytamy:

Hamburg, dnia 23 czerwca.

„ Przez sztafetę, która z *Bruxelli* d. 19 t. m. wysłana była, otrzymaliśmy następujące nader ważne wiadomości:

„ W bitwie, która dnia wczorayszego, ztąd o 4 lieu, pod wsią *Blancmont*, około półtóry mili naprzód od *Wawre* i *Waterloo* zaszła, *Bonaparte* na głowę pobity został. Całą jego artylleryą, z 200 dział złożoną, dostała się w ręce zwycięzców. Liczba niewolnika do 15,000 wynosi. Miedzy nimi znajdują się Marszałek *Ney*, Jenerałowie: *Mouton*, *Vandamme*, *Moulins*, i wielu innych. Słowem: bitwa ta jest trzecią częścią klęsk *Napoléona*, nad *Berezyną* i pod *Lipskiem*. Xiażę *Blücher*, do którego 30,000 ludzi świeżych się wojsk przyłączyło, z największą natarczywością gonił nieprzyjaciela.

Bitwa była okropna. Stratę z obu stron liczą na 40,000 ludzi. Waleczny Xiażę dziedziczny *Oranii*, sławę się okrył. Rana jego, Bogu dzięki, nie jest niebezpieczną.

Podług prywatnego listu, nie pewna jednak jeszcze, że twierdza *Maubeuge* jest w ręku sprzymierzonych.

Drukowano w Drukarni nadwornéj *Hartunga*.

Otrzymano jeszcze następujące wiadomości, przez *extrablatt* w *Berlinie* ogłoszone:

„ Gosselies, dnia 20 czerwca, 1815.

„ Zdrów jestem po moim szwaku: ale koń mój znów raniony został. Spodziewam się, że już nieprędko, albo i żadney już wielkiej nie będę mógł mieć tu bitwy. Zwycięstwo jest tak wielkie, jak kiedykolwiek odniesione bydz mogło. *Napoléon* w no-

cy, bez kapelusza i szpady, uciekł. Szpadę jego i kapelusz posłałem dziś Królowi. Jego nader bogata purpura i jego wozy są w moim ręku; także posiadam jego perspektywę, przez którą w dzień bitwy na nas poglądał. Jego klejnoty i różne drogie rzeczy wojskom naszym w zdobyczy się dostały. Z ekwipażów nic mu nie zostało. Niektórzy żołnierze od 5ciu do sześciu tysięcy talarów w zdobyczy mają. *Napoléon* był w pojeździe i uciekał, kiedy od wojsk naszych był dościgany: wyskoczył z pojazdu: wpadł bez szpady na konia, a w tym spadł mu kapelusz, i tak podobno za pomocą nocy uniosł się. Skutki tego zwycięstwa są nie do oszacowania, a *Napoléona* upadek jest ztąd niechybny.

(Podpisano) *Blücher*.

Berlin d. 29 czerwca 1815 wieczorem o godzinie 8mej.

Główna kwatera Xiażęcia *Blüchera* dnia 24 wieczorem była w *Laon*. Liczba dotąd zdobytych dział wynosi 381. O wojsku francuzkiem i mówić nie ma już czego. Żołnierze kupami idą pod chorągwie wojsk Królewsko Francuzkich, dla wejścia do służby; ale wszystkich biorą w niewolę i odsyłają, a liczba ich wszelką wiarę przechodzi. „ Nie żołnierzami, ale rozbojnikami jesteście „ Xiażę do nich powiedział. Dzisiaj Xiażę chciał stanąć przed *Monmartre*.

Berlin d. 29 czerwca 1815, wieczorem.

Liczne sztafety przynoszą wiadomość, że we Francyi południowej, a mianowicie, w *Bordeaux*, *Tulonie*, *Marsylii*, &c białą zatknięto chorągiew. Żołnierzy *Napoleońskich* wyrznięto, a niektórzy Jenerałowie jego nayhaniebniejsze z rojalistami pozawierali kapitulacye. Wojsko Hiszpańskie jest we Francyi. Twierdze *Lille*, *Maubuge*, *Philippeville*, białą zatknęły chorągiew; *Avesnes* kapitulowała.

Dnia 24 t. m., wyjechali ztąd: Rzeczywisty Radzca Stanu, *Bayków* do *Polagi*; Półkownik gwardyi, *Baron Renne*, do *Białegostoku*; Półkownicy *Fittinghof*, za granicę, a *Pokrowski* do *Kowna*.

Dnia 25 przejechali tędy: Chorąży *Hinet*, gońcem z *Heidelberga* do *Petersburga*; goniec *Fridher*, do miysca pobytu Cesarza Jegomości, z *Petersburga*.

D. 25, przybyły tu półki piesze, kaluzki i siewski, należące do 5tęj dywizyi, a dniem pierwy przybyła kompania artylleryi konnéj, należąca do 3cięj brygady. Kompania artylleryi lekkiej przyszła z *Sollennik*.

Kurs tutęjszy na assygnaty: Rubel srebrny 4 r. k. 55; dukat 13 r. 42 k.; imperyal 45 r.

WIADOMOSCI ZAGRANICZNE.

P R U S S Y.

Gazeta berlińska donosi z *Berlina* dnia 25 czerwca: „ Podług odebranych tu wiadomości, złożył nakoniec *Bonaparte* tak niewłaściwą sobie rolę, uczuciów pokoju, i dnia 15 t. m., w okolicach *Charleroi*, bez dalszego oświadczenia, uderzył na przedpocząty pierwszego korpusu pruskiego. Bitwa była nader żwawą: z największą zaciętością biły się obie strony: wojsko nasze, zwyczajnego sobie mężstwa, nowe dało dowody.

Gdy zamiar nieprzyjaciela nie dawał się przenić; przeto Xiażę *Blücher* ściągnął trzy pierwsze korpusy swojego wojska, między *Wawre*, *Sombref*,

Fleurus, i rozkazał zbliżyć się Jenerałowi *Bülow*, który się z 4tym korpusem w *Leodyum* (*Lüttich*, *Liège*,) znaydował.

W tak ścisłym połączeniu z wojskiem angielskim, jeszcze raz widział się Xiażę *Blücher* z Xieciem *Wellingtonem*. Obadwaj Wodzowie ułożyli wspólne swé działania. Dnia 16go o godzinie 2 z południa nanowo przez *Francuzów* rozpoczęta została bitwa: a była szczególnie na środek nasz wymierzona: z nadzwyczajnym walczo no męztwem; i pozycja, pomimo wielokrotnych usiłowań nieprzyjaciela, mężnie przez nas utrzymana została. Kolumna jedna francuzka, pod jenerałem *Bertrand*, w tymże czasie przez *Quatre Bros* pod *Genappe* się przedarłszy, na belgickie i hollenderskie uderzyła stanowiska; uderzenie to, z przyczyny przemagający siły nieprzyjacielskiej, mogłoby się stać bardzo szkodliwem dla całości, gdyby kolumny *Angielskie*, *Hannowerskie* i *Brunswickie*, z *Bruxelli* ciągnące, w samą porę nie przybyły. Wtedy wojska angielskie i prawe skrzydło pruskiego wojska naprzód poszły, i ciągle naprzód postępowały, aż do nocy, która zakończyła bitwę.

Strata zabitych i ranionych z naszej strony, nie jest jeszcze z dokładnością podana; 300 ranionych pruskich do *Akwizgranu* zaprowadzono.

Wodzowie nasi na náywiększe narażali się niebezpieczeństwa: Xiażę *Blücher* otrzymał lekką kontuzję w nogę: ciągle jednak na koniu został. Pod jenerałem, Hrabia *Gneisenau*, dwa konie ubito; granat spadł mu strzaskął, sám jednak szczęśliwem zdarzeniem nie był uszkodzony.

W nocy z 16go na 17ty, nieprzyjaciel, po niepomysłnych dla siebie przedsięwzięciach, ku swojej granicy się cofnął. D. 17go Xiażę *Blücher* główną kwaterę swoją do *Namur* przeniósł.

W pogoni jazda angielska miała już zdobyć na nieprzyjaciela 15 dział i 2,000 jenców.

Taką jest treść otrzymanych tu, a godnych wiary, wiadomości prywatnych: gdyż raport urzędowy wysłano do wielkiej kwatery głównej.

Berlin, dnia 24 czerwca: N. Król Jegombsc, dnia 22 wieczorem, z bokowym adjutantem swoim, majorem v. *Brauchitsch* do *Hanau*; a Królewic Jmc, Xiażę *Wilhelm*, drugi syn J. K. Mości, w towarzystwie podpółkownika *Brause*, również do *Hanau* z *Poczdamu* wyjechał.

Jenerał Hrabia *Raztopczyn* do *Berlina* przybył, dnia 20 t. m. Baron *Plessen*, minister stanu Xiażęcia *Meklemburskiego* do *Ludwigslust* wyjechał. — D. 22 szwedzki Jenerał major *Engelbrecht* do *Stralsundu*, a szwedzki Jenerał major *Camps* do *Sztokolmu* wyjechał. — Polowy szpital gwardyi i korpusu grenadierów do wojska wyszedł — 5ty szwadron milicyi 4go półku marchii elektoralnej, i 214 strzelców ochotników, takż do wojska wyszły, pierwszy pod dowództwem Rotmistrza *Seehausen*, a drudzy pod dowództwem porucznika *Wichert*.

N I E M C Y

Podług gazety wiedeńskiej, *Oesterreichischer Beobachter*: W *Moguncyi* na dzień 13 czerwca spodziewano się główny kwatery NN. Cesarzów *Rossyjskiego* i *Austryackiego*, i Xiażęcia *Schwarzenberga*. Główna kwatera Xiażęcia *Wrede* do *Kayserslautern* przemiesiona została. D. 10 t. m. pierwsze wojska *Rossyjskie* przybyły w okolice *Hanau*. — D. 9 t. m. Wielki koniuszy, Hrabia *Trautmansdorf*, przybył z *Heidelberga* do *Karlsruhe*, z poleceniem C. J. *Austryackiego*, złożenia powinszowania imienin W. Xieciu. — Arcy Xiażę *Józef*, Palatyn *Węgierski*, w podróży swéj do główny kwatery, do *Stuttgardu* przybył; i był tam na obiedzie u Króla Jmci *Wirtemberskiego*. — Wojska bawarskie, które dotąd w okolicach *Frankfortu* stały, odebrały rozkaz wyruszenia do dalszego przeznaczenia swego; żołnierzom na 6 dni żywność rozdać kazano. — D. 8 przejechał przez *Frankfort*, Jenerał francuzki, Hrabia *de la Garde*, z *Gandawy* do *Heidelberga* jadący — Kraje W. Xiecia *Weimarskiego* mają być rozszerzone, z powiększeniem ludności 80tysiącami dusz.

Gazeta berlińska, donosi od brzegów *Menu* pod 17 czerwca: „Wojsko odwodowe anstryackie, w okolicach *Stuttgardu*, *Kanstattu*, i t. d. rozłożone, wyruszyło d. 14 t. m., na *Tubingę*, *Herrenberg*, &c. gdzie nową zajmie stanowiska. — O stanowiskach wojsk sprzymierzonych przeciwko *Francyi*, pisma publiczne następujące podają wiadomości: Większa część wojsk austryackich powraca z *Neapolu*, dla połączenia się z wojskami we *Włoszech*, których lewem skrzydłem, Jenerał Hrabia *Bubna*, prawém Jenerał *Radiwojewicz*, a środkiem Naczelný jenerał, Baron *Frimont* dowodzi; te wojska z 15,000 sardyńskich, do *Sabaudyi* pędzą. Granicę szwajcarskie osadzone będą 30 do 45,000 wojsk szwajcarskich. Xiażę *Hohenzollern* dowodzi lewem skrzydłem Xiecia *Schwarzenberga*. Xiażę następca *Wirtemberski* stoi niżej *Kehl*. Wszystkie wojska badeńskie są teraz pod rozkazami Xiecia *Hohenzollern*. Korpus ten na 40,000 ludzi wynoszą. — Główna kwatera Xiecia *Schwarzenberga* jest w *Manheimie*. Należy do niéj 28 jenerałów, 57 oficerów sztabowych, 104 oficerów, 62 urzędników, i 40 oddziałów sztabu: w nich 45 oficerów, 381 służących i 1771 koni; nadto jeszcze podoficerów i żołnierzy 680 ludzi. — W orszaku Xiecia *Talleyranda* znajduje się P. *Challey* podnaczelnik oddziału ministerium spraw zewnętrznych, i P. *Perrey*, prywatny sekretarz Xiecia. — Z *Genewy* pod 7 czerwca donoszą: „W tej chwili przez sztafety urzędowa przyszła wiadomość, o śmierci *Karola Emanuela*, byłego króla *Sardyńskiego*, w *Civitta Vecchia* zaszły. (Milczenie gazet włoskich wiadomość tę w niepewność podaje.) — Xiażę *Alexander Berthier*, w liście własnoręcznym do Króla *Francuzkiego*, pod d. 30 maja z *Bambergi* pisanym, dymissją swą przesłał. Utrzymują, że list ten pisany był wyrazach, które skutkiem były jego pomieszanía.

Podług *Korrespondenta hamburskiego*, od brzegów *Menu*, d. 14 czerwca: Król, *Ferdynand IV*, jenerałowi *Bianchi*, za tak prędkie oswobodzenie państw jego, nadał tytuł Xiażęcia z uposażeniem, rocznego dochodu 10,000 cher. zł. czyniącém. — Dawniejszy W. Xiażę *Frankfortski* otrzymuje od *Bawaryi* pensję 100,000 złotych — Xiażęta *Oldenburski* i *Mecklemburski* przyjęli dostojność Wielkich Xiażąt. — Donoszą z *Hannoweru* pod 17 czerwca, że minister, Hrabia *Münster*, z *Wiednia* do *Londynu* pojechał, i aż na jesień dopiero tu má powrócić. Zgromadzenie stanów wtedyż nastąpi. — D. 11 t. m. wielka była ulewa z gradem, w *Hildesheimskim* i *Kalenbachskim*: i straszliwé zrzadziła szkody. Zboża grad powybił; powódź pozalewała pola: piorun w *Hildesheim* zapalił, a burza zniosła kilka domów.

K R Ó L E S T W O N I D E R L A N D Ó W.

Korrespondent hamburski donosi z *Bruxelli* pod 15 czerwca: „Wojsko pruskie, pod sprawą Xiażęcia *Blüchera* w zupełném jest poruszeniu, i ciągnie w prawo ku wojsku Xiecia *Wellingtona*, przeciw któremu *Francuzi* wszystkie swe siły zdają się natężyć. — Jenerał *Alava*, poseł Króla hiszpańskiego przy naszym dworze, w orszaku Xiecia *Wellingtona* do teraźniejszy woyny należeć będzie. — Wczora Xiażę *Cumberland* tu przybył, i natychmiast udał się w dalszą drogę przez *Ostendę* do *Anglii*. — Znowu jeden Półkownik francuzki z oddziałem wiernych Królowi żołnierzy tu przybył. Na granicy był przymuszony przebijając się przez żandarmów i celników, i w zdarzeniu tém 7 ludzi stracił. — Wczorayszego wieczora Xiażę *Wellington* dawał wielką ucztę: ostatnią podobną przed swym odjazdem. — Wojsko Xiażęcia *Blüchera* koncentruje się między *Sambrą* i *Mozą*, a w prawą stronę rozciąga się aż do *Mons*. — Z *Flandryi* piszą pod 15 czerwca: Dowódzca francuzki w *Condé*, który do strony królewskich należał, ułożył był twierdzę tę sprzymierzonym oddać: ale że się to przed skutecznieniem odkryło, więc sobie wlebsz strzelił. — Podług wszystkich wiadomości, główne swe siły zdaje się teraz zgromadzać *Bonaparté* przeciwko *Belgiom*, w celu puszczania się potem na takie przedsięwzięcie, jakie mu rozpacz wskazuje. W tymże celu ka-

zał on pod *Laon* wszystkie woyska zciągnąć — Linija celników belgickich cofnęła się teraz za liniją przedpoczt. — Marszałka *Soulta*, który d. 8 twierdze i woyska na granicy oglądał, wzięto za *Bonapartego*, i to było powodem do pogłoski, o przybyciu jego do woyska. — Donoszą z *Leodyum* pod d. 15 czerwca: Dziś o świcie rozpoczęły się działania nieprzyjacielskie. Całe woysko pruskie w zupełnym jest poruszeniu. Główna kwatera *Xięcia Blüchera* przenosi się dzisiaj z *Namur* do *Sombref* (na drodze do *Nivelles* i *Ath*): a woysko pruskie w prawo się posuwa; przez co ściślej połączy się z woyskami angielskimi. Do dnia dzisiejszego główna kwatera *Xięcia Blüchera* i 2go korpusu woysk pruskich była w *Namur*; pierwszego korpusu, pod Jenerałem *Zietenem*, w *Charléroi*; 3go pod Jenerałem *Thielemannem* w *Elney*; 4go zaś pod Jenerałem *Bülowem* tu w *Leodyum*. — Z *Akwizgranu* piszą, że *Bonaparte* d. 13 do *Maubeuge* przybył. — Czytamy z *Hagi*, d. 17 czerwca: „W *Utrechcie*, podobnie, jak w *Leydzie*, studenci formują korpus ochotników pieszych.

A U S T R Y A.

Gazeta lwowska, donosi z *Wiednia* pod 19 czerwca: „Gdy polny Marszałek, Porucznik *Hrabia Neipperg*, mianowany c. k. posłem i pełnomocnym Ministrem przy Dworze królewsko Sardyńskim, tudzież Jenerał Major *Steigentesch*, mianowany również Posłem i Ministrem przy Dworze królewsko Duńskim, będąc teraz czynnymi w woysku, na miéysca poselstwa swojego udać się nie mogą, przeto wysłał N. Pan natymczasowe poselstwo do *Turynu*, *Xięcia Starhemberga* swojego Szambelana, i tajnego Radcę, a *Hrabiego Ludwika Bombelles* Szambelana swojego, na także poselstwo do *Kopenhagi*.

Oprócz tego mianował N. Pan *Hrabiego Buol-Schauensteina* swojego Szambelana, tajnego Radcę i dotychczasowego nadzwyczajnego Posła, i pełnomocnego Ministra przy W. Xiążęciu *Toskańskim*, takimże Posłem i Ministrem przy Dworach Królewsko *Hannowerskim* i *Elektorsko Kasselskim*, na miéysce zaś jego przy Dworze *Toskańskim*, wysłał swojego Szambelana *Hrabiego Antoniego Appony*.

Z powodu ukończonego teraz Kongressu rozdał J. C. K. Apostolska Mość wielu obcym Ministrom, Jenerałom i Osobom dyplomatycznym, Ces. Austriackie ordery. Wielki krzyż król. Węgierskiego orderu s. *Szczepana*, otrzymali: *Hrabia Nesselrode* Ces. Rosyjski Sekretarz Stanu interessów zagranicznych; *Xię Razumowski*, Ces. Ros. Radca tajny i Pełnomocnik Kongressowy; *Hrabia Stackelberg* Ces. Ros. Poseł; *Baron Stein*, Król. Pruski Minister Stanu; *Xię Tayllerand* Król. Francuzki Pełnomocnik kongressowy. — Wielki krzyż Ces. Austriackiego orderu *Leopolda* otrzymali: Pan *Anstett* Ces. Ros. tajny Radca; Jenerał *Boyen*, Król. Pruski tajny Minister Stanu i Woyny; Pan *Kankryn*, Ces. Ros. Jenerał i Intendent jenerałny; *Hrabia Capo d' Istria*, Ces. Ross. Minister w *Szwajcaryi*; *Hrabia Hardenberg*, Król. Angielsko-Hannowerski Poseł; *Baron Humboldt*, Król. Pruski Minister Stanu i Poseł — Krzyż kommandorski orderu s. *Szczepana* otrzymali: *Baron Thürkheim*, Minister *Xięcia Hessen-Darmstadzkiego*; *Baron Vrintz*, Pełnomocnik *Xięcia Turn Taxis*. — Krzyż kommandorski orderu *Leopolda* otrzymali: Król. Hannowerski Radca nadworny *Martens*; Król. Wirtemberski Jenerał *Vahrenbühlen*; Król. Bawarski Jenerał *Wartenberg*. Kawalerami orderu *Leopolda* mianowani: *Hrabia Armanberg*, Król. Bawarski Radca cyrkulowy; *P. Fuerbach*, Król. Wirtemberski tajny Radca poselstwa; *P. Hartmann* Sekretarz poselstwa; *P. Sensburg* tajny Radca Stanu i Gabinetu W. *Xięcia Badeńskiego*; *P. Trentlinger* Radca i *P. Turgeniew* Ces. Ros. Radca nadworny.

W L O C H Y.

W gazecie wiedeńskiej, *Oesterreichischer Beobachter*, czytamy, że Król *Ferdynand IV*, do dnia 11 czerwca jeszcze w *Portici* bawił; i nie odprawił uroczystego wjazdu swego do stolicy. Tym czasem, Radca stanu, kawaler *Medici* do *Neapolu* przybył,

i ogłosił odezwy Królewskie w *Messynie* wydane. W datowany dnia 20go maja Król wyraża: 1) Zabezpieczamy osobistą i obywatelską wolność. 2) Własność jest nietknięta i święta. Przedaż dóbr narodowych jest nienaruszona: 3) Podatki stanowione będą stosownie do form przepisanych. 4) Dług publiczny zaręczony. 5) Pensye, stopnie, godności wojskowe, dawna i nowa szlachta, są utrzymane. 6) Dla każdego *Neapolitańczyka* otwarte są urzędy wojskowe i cywilne. 7) Za postępowanie i czyny w czasie oddalenia się Królewskiego powszechnie przebaczenie. — Jenerał *Baron Bianchi*, Wódz naczelny woysk austriackich w *Neapolu*, mianował *Hrabiego Neipperg* gubernatorem wojennym *Neapolu*; *Barona Mohr* gubernatorem prowincyi *Apulii*; a Jenerała majora *Haugwitz* gubernatorem *Abruzzy* i hrabstwa *Molise*. — Oyciec s. na 7my czerwca do *Rzymu* był oczekiwany. Kardynałowie *Litta*, *Doria*, *Saluzzo*, *Brancadore*, *Gabrieli* i *Ruffo-Scilla*, już przybyli. — Do *Bononii* przyszedł z marchii 22 działa, 5 haubic, i 50 wozów ammunicyjnych, przez *Austriaków* w ostatniéj wojnie zdobyte. Także przeprowadzono Jenerała *Porucznika Lechi* i Jenerała *Adjutanta Chiarisia*, jako jeńców. — Podług *Korrespondenta hamburskiego* Król Sardyński z *Turynu* wyjechał, w celu znajdowania się na czele woysk swoich, które 30,000 wynoszą, i w *Sabaudyi* stanowisko zajmują.

F R A N C Y A.

Gazeta *Korrespondenta hamburskiego* donosi z *Paryża*, pod 8 czerwca: „Pozawczora, w bliskości pałacu Ciała prawodawczego, zdarzyła się nadzwyczajna eksplozja. Sas jeden, mający około 28 lat wieku, i ze znaczney familii, miał przy sobie w kieszeni blisko 4 uncyy jakiegoś srebra trzaskającego. Pojechał do pałacu ciała prawodawczego. Wszedł do sali; wkrótce jednak, obeyrzawszy się w około, z niej wyszedł i pośliznął się. Gdy zaś upadł biodrem na paczek srebra trzaskającego, powstała z tego gwałtowna eksplozja, która na nim odzienie poszarpała i całego oszpeciła. W tym stanie zaprowadzono go do policyi, gdzie rzecz ta lepiej wyświeconą zostanie. Już przed pięć laty cudzoziemiec ten był aresztowany w *Paryżu*, i w ten czas już wygadywał rzeczy, które terazniwszy jego zamiar podeyrzanym czynią. Pomieniony Sas, nadzwyczajny zapaleniec, nazywa się *Safa*. Chciał on oyczyznę swoją, jak mówi, i rodzaj ludzki wybawić; twierdzi, iż wynalazł sposób robienia rakiet, szkodliwszych jeszcze od kongrewskich; proponował ministrowi woyny odkrycie wynalazku swego; i nosił zwyczajnie przy sobie część pewną niebezpieczney tej mieszaniny; a już przed 5 laty sadził się na *Napoleona*. Mniewy tu uważano na tego człowieka, którego trzaskające srebro własny jego osobie mało zaszkodziło.

Bonaparté, dowiedziawszy się o przybyciu *Murata* do *Francyi*, powiedział: *C'est le sort d'un traître*. (Taki los zdraycy.)

Taż gazeta zawiera z *Paryża*, (przez *Londyn*), pod 9 czerwca: Pozawczora, we środę, wpośród gromu dział, udał się Cesarz z licznym orszakiem do pałacu Reprezentantów, przyjął od Członków obu Izb przysięgę na wierność Konstytucyi i Cesarzowi, i otworzył posiedzenie następującą, z tronu, mową:

„Mości Panowie Izby Parów i Mości Panowie Izby Reprezentantów! Od trzech miesięcy okoliczności i ufność narodu dały mi moc sprawowania nieograniczonej władzy. Dzisiaj spełnia się najgorętsze życzenie serca mego: zaczynam rządy Monarchii Konstytucyjnej. Przyszłość zabezpieczyć: to przechodzi moc ludzką: same tylko ustawy, mogą ustalić przeznaczenia narodów. Rząd monarchiczny potrzebny jest dla *Francyi*, dla zabezpieczenia wolności, niepodległości i praw narodu. Konstytucye nasze są porozrzucane: jedném z najważniejszych zatrudnień naszych będzie, połączenie ich w jedną zupełną konstytucyę, w jedną, że myśli uporządkowaną. Praca ta, w obliczu przyszłych pokoleń, teraznijszą zaleci epokę. Pragnę nay-

mocniej widzieć Francją, używając wszelkiej, jaka tylko być może, wolności; mówię, jaka tylko być może: gdyż anarchija prowadzi zawsze do nieograniczonego rzędu. Groźna koalicja Monarchów zagraża niepodległości naszej; woyska ich zbierają się na granicach naszych. Fregata Melpomene na morzu śródziemnem napadniona, i po krwawej bitwie, którą miała z 74 działowym okrętem angielskim, wzięta została. Tak więc rozlaną była krew w czasie pokoju! Nieprzyjaciele nasi zakładają sobie na poróżnieniu naszym wewnętrznym, i wzniecają wojnę domową. Skupiania się miały miysce; utrzymują się podobne związki z Gandawą, jak w 1792 z Koblencem. Użycie środków prawodawczych jest nieodbitcie potrzebne. Pokładam zupełną ufność moję w waszym patryotyzmie, w waszej mądrości i waszém przywiązaniu do osoby mojej. Wolność druku przywiązana jest do teraźniejszej Konstytucyi; żadna w niej odmiana zażyść nie może, bez nadwężenia całego systemu naszego politycznego; ale potrzeba praw powściągających, nadewszystko w teraźniejszym położeniu narodu. Wazny ten przedmiot polecam rozważać waszej. Ministrowie moi uwiadomią was o położeniu interessów naszych. Stan skarbu byłby zaspakajający bez pomnożenia wydatków, których okoliczności teraźniejsze wymagały. Moznaby nawet opędzić wszelkie potrzeby, gdyby dochody budżetem obięte, wszystkie w tym roku uszczone być mogły; mój Minister Skarbu zwróci uwagę waszą na środki, do tego celu dążące. Może być, że pierwszy obowiązek Monarchy powoła mnie wkrótce, abym stanął na czele synów narodu, dla walczenia za oyczyznę. Woysko i ja, powinność naszą wypełnimy. Wy, Parowie i Reprezentanci, dajcie narodowi przykład ufności, stałości i patryotyzmu; i, jak ów Senat wielkiego ludu w starożytności, bądźcie raczej gotowi umrzeć, aniżeli dożyć hańby i poniżenia Francyi. Święta sprawa oyczyzny tryumfować będzie!!

Po tej mowie zabrzmiały okrzyki: Niech żyje Cesarz! Niech żyje Oyczyzna! Niech żyje Naród! N. Pan odprowadzony był potem z sali przez tychże samych 25 Deputowanych Reprezentantów, którzy go przyjmowali.

Przetrząsanie po domach należy już także, jak za czasów okropności rewolucyjnych, do dziennego czyli nocnego porządku. W nocy z 8 na 9 ty aresztowano wiele osób. Rozumieją, że uwięzienie Sasa, który z podejrzaną palną materią wszedł był do pałacu ciała prawodawczego, ma także związek z przetrząsaniem domów.

Gazety nasze donoszą z Befort pod 2 czerwca: „Korpus austriacki, który między Calmar i Huningą Ren jakoby przeszedł, przez Francuzów napadniony i z wielką stratą do ustępu napowrót za rzekę zmuszony został!”

Bajona i inne, na zachód położone miejsca, w stanie oblężenia ogłoszone zostały. — Podług doniesień z Wandei, większa część drogi z miasta Napoleon do Nantes osadzona jest buntownikami. Pociągali oni w znaczny sile do Sables d'Olonne, gdzie oczekiwano na przybycie woysk portugalskich. — Dnia 19 maja wyjechał znowu P. Dubois Tainville z Tulonu, jako nasz Konsul do Tunetu. — Złe myślacy chcieli zapalić salę majowego pola, i pięć osób z tego powodu uwięziono. Również miał być odkryty zamach, na wysadzenie ogniem parku artyleryi w Vincennes będącego. — Murat uciekł za pomocą angielskiego pasportu, który był wydany jednemu oficerowi francuzkiemu. — Gazety nasze zapewniają, że Cesarz we środe otrzymał depesze, największej wagi. — P. Perry, wydawca gazety Morning Chronicle, przybył tu dnia wczorajszego z Londynu. Udał się on zaraz do Izby Reprezentantów, i znajdował się na tém posiedzeniu, na którem Cesarz pre-

zydował. — Marszałek Mortier parem jest mianowany. 25 insurgentów osadziło Ott Floermel, w departamencie Morbihan; zabrali oni stamtąd wszystkie publiczne kassy. — Zapewniają, że deputacya od Protestantów oświadczyła ofiarę kilku milionów, jeźliby Napoleon chciał nadadź wyznaniu temu niektóre prerogatywy, których ono teraz nie posiada. Ale Napoleon miał propozycyą tę odrzucić. — Murat bawi teraz blisko Grenoble, i nie otrzymał jeszcze pozwolenia na przybycie do Paryża. — Większa część ekwipażów Napoleona, i większa część gwardyi cesarskiej wyruszyła ztąd do Laon. Woyska, które w tę stronę ciągną, biorą z sobą żywności na 4 dni. — Powieśczone będą w Bordeaux i Bajonie włożono embargo na okręty hiszpańskie i portugalskie: gdyż francuzkie okręty w St. Sebastian zatrzymane zostały. Konfiskują także wszelką własność hiszpańską i portugalską. — Baron Saizieu, Dowódzca dywizyi francuzkiej, która do Lewantu wysłana była, wypłynąwszy d. 4 maja ze Smyrny, przybył znowu z dywizyą swoją, na fregacie Juno, do Tulonu. W drodze rozbiła się galeota, la Rose. Jak się tylko w Smyrnie dowiedziano o powrocie Bonapartego na tron, Konsul francuzki kazał zaraz Te Deum spiewać, trójkolorową banderę zaciągnąć, &c. — Stosownie do rozkazu Jenerała Hulin, wszyscy znajdujący się tu officerowie w przeciągu 12 godzin do korpusów swoich udać się powinni. — Dnia wczorajszego 6ty korpus woyska miał z okolic Laon naprzód postąpić. — Podług listów z Laon, pozawczoraj pisanych, oczekiwano tegoż dnia w Soissons pierwszej kolumny gwardyi cesarskiej, 8,000 ludzi i 4,000 koni. 3 inne kolumny wynoszące 16,000 ludzi i 4,000 koni, mają się jutro pod Soissons zebrać. — Formować się będą 4 korpusy kawalerii, każdy ze 2 dywizyi, pod naczelnem dowództwem Marszałka Grouchy. Na dowódców korpusowych wymieniają Jeneratów Exelmans, Pajol, Milhaud i Kellermann. — Temi dniami dawali strzelcy konni dla części deputowanych od woyska obiad na 500 osób. Biesiada ta skończyła się na tém, że officerowie z muzyką, po ulicach paryzkich nosili popiersie Napoleona. — Batalion wyspy Elby, także do woyska wyruszył. — Rojaliści rozgłosili tu już, że Austriacy zajęli Chambery, i że Marszałek Suchet, Lyon opuścić był zmuszony. — Tutejsze gazety piszą, że Xiążę Blücher kazał porozrzucić odezwę do urzędników departamentów pogranicznych. —

Taż gazeta donosi z listu od granic francuzkich, pod 12 czerwca: „Rozumieją; że i wstronie południowej zaydzie także walna bitwa: gdyż Xiążę Schwarzenberg usiłuje posunąć się ku Lyonowi, co wielki wpływ mieć będzie na ogólne działania. Bonaparté, i od tej strony przewidując niebezpieczeństwo, wysłał znaczną część gwardyi do Strazburga. — Podług niektórych doniesień, Murat przybył także do woyska.

H I S Z P A N I A

Podług Korrespondenta hamburskiego, hiszpański minister wojny, Jenerał Balleysteros do Kadyxu wyjechał, gdzie się uzbiera wielka wyprawa do Ameryki, 22,000 ludzi. Inni rozumieją, że ta wyprawa do południowej Francyi jest przeznaczona. — Gazeta wiedeńska Oesterr. Beobachter donosi, że Xiążę Angoulême d. 12 maja pod imieniem Hrabiego Chatelleraut do Madrytu przybył, a od Króla i Infanta nuyprzeymięty był przyjęty. Utrzymują, iż Xiążę tu nie długo zabawi, i w krótko się uda do Francyi, gdzie stanie na czele wiernych Królowi Francuzów.

Dokończenie Manifestu Króla hiszpańskiego przeciwko Francyi.

Hiszpani! macie wy mocniejsze jeszcze pobudki prowadzenia z nim wojny. Czyliż nie powinniście ukarać człowieka, który ułożył plan obalenia wiary Chrześcijańskiej, którą w tajemnych przepisach swoich, danyh Cerwelloniemu, nazwał owocem przesądu i

DODATEK

x. Excerpt oświadczenia z Protokołu Potocznego Ziemskiego Powiatu Mińskiego, w dacie niżej pisaney się zapisanego, eorundem pod pieczęcią Urzędu tegoż Sądu stronie jest wydan.

Roku tysięcznego ośmsetnego piętnastego miesiąca janij dnia szesnastego. Na Urzędzie JEGO IMPERATORSKIEY MOSCI Ziemskim Powiatu Mińskiego, oświadczenie w imieniu JW. Ludwika Kamińskiego, byłego Prezesa Sądu Głównego Mińskiego i Departamentu, orderów Kawalera, dla zapisania do Akt podane w tych słowach. — W dodatku do Gazety pod tytułem Kurjera Litewskiego za Nrem 45 przeczytawszy umieszczone w imieniu JOO. JW. małoletniej Xiężniczki Stefani Radziwiłłowny, pozostalej po zesłanym s. p. JO. Xiężciu Dominiku Radziwiłłom, Nieswieżskim i Otyckim Ordynacie Sukcesorki, Opiekunów; przez JW. Jana Chodzkę Prezydenta Sądu Głg Gubernij Mińskiej z Departamentu, Plenipotentą i w imieniu jegoż własnym w Aktach Ziemskich Powiatu Mińskiego pod dniem dwudziestym dziewiątym maja bieżącego Roku zapisane oświadczenie — Nieodmowną znalazłem dla siebie powinnością tém rychley wskazaną mnie koleją odpowiedzieć, im chętniey i skwapliwiey oddać się nieporuszonemu i nieodzownemu Szanowney i baczney zawaze Publiczności wyrokóm, pragnę. — W tém widoku żeby łatwiey i dotykalniey rzecz wyjaśnić — Żeby oraz oszczędzić ile podobna szanowney publiczności nudów częstokroć do przydłuższych podobnego rodzaju pism przywiązanych — Nie znalazłem innego środka, tylko prosto na każde dobadywanie się czyli pod jego pozorem niby zarzut, tą koleją jaką dostarczam w tymże wyż nadmienionym oświadczeniu odpowiadać, stosowne do tego ku własney obronie na zdrowym rozsądku i nie przełamanej prawdzie ugruntowane domieszczając uwagi — Skutkiem jakowego przedsięwzięcia, gdy na ziele wyż wspomnianego przeciw mnie wymierzonego oświadczenia, znajduję nayszanowniejszą opiekę składające nazwiska, chlubno mi jest wesół zapewnić z szanowną powszechnością wyznać dla nich hołd naysłabszego uszanowania — Lecz gdy JW. Chodzko Prezydent one i pod swoim ogłosił imieniem, snadź i stąd i z wyrazów tymże oświadczeniem objętych, nie będąc do podobnego Aktu upoważnionym — Niech więc raczy posłuchać mówiący do niego prosto, w obronie właściwey każdemu, prawdy — Ogromne oświadczenie JW. Chodzki zgłębił w sobie co do rzeczy, daje widzieć główne jego nieukontentowanie naysprzód: iż niema dotąd w swoim ręku archiwum, czyli bardziey Obligów okazujących należność massie Xiężniczki Stefani Radziwiłłowny, bez których (jak sam wyznaje) ledwo tylko od kilku Dłużników podjął częściowo summy — Ku temu nymuje się on listu pisanego przez JW. Graffa Karola Morawskiego Generała i Kamerhera, Dziada Xiężniczki właścicielki dóbr i interesów do W. Dmochowskiego, mającego powierzone do Archiwum weyście i zjad skarży Jęgo — Czekając więc winien jęgoż nato odpowiedzi — Mnie zaś mówić o tym porządek rzeczy zaprzecza. — Daley pisze iż życzy mieć mnie odpowiedzialnym za całość Archiwum, bo niby Rząd Gubernijski tak postanawiał, kiedy dozór onego w roku tysięcznym ośmsetnym trzynastym Smotrytielowi Łazaretu w zamku Nieswieżskim będącego, poruczał — Kiedy Urzędników już Ziemskiego Powiatowego, już Strabczego Powiatowego, już miejscowego Policyjskiego wesół z wezwany zawiadującym uprzednie Woyny głównie tymże Archiwum W. Chryzostomem Dąbrowskim Rotmistrzem Pińskim przez samego JO Xcia instalowanym, wprzód do znieśienia rozrzucanych paków w jedno miejsce, a potem do opieczętowania w bezpiecznym miejscu komenderował — Tak się i stało jak chciał mieć Rząd Gubernijski w swoim czasie — Ci wszyscy których wezwał zjechali się, pieczęci swe przyłożyli, klucze po zamknięciu zamków w obliczu komenderowanych, na Ratuszu w Magistracie Nieswieżskim złożyli — Przesłał Rząd natém, bynajmniej nie ku temu nie powołując — A choćby i powoływał, przekonałby się (jak jest i dziś w istocie) że nie miał obowiązywać w tym nie może, czego dobrowolnie nigdy na siebie nieprzyjął i przyjęcia żadney prawey nie widzę pobudki. — W kole, gdy JW. Chodzko listem swoim pod dniem trzydziestym pierwszym marca tysięcznego ośmsetnego piętnastego roku do W. Chryzostoma Dąbrowskiego pisanym, wezwał onego do rozpoczęcia czynności w zdaniu Archiwum i gdy tenże odpowiadając nań w dniu trzecim apryla tegoż roku, przez słowa — loco imo. „ Pismo JWWM. Pana Dobrodzieja datowane trzydziestego pierwszego marca z Mińska „ przez JW. Kamińskiego Prezydenta mnie do Wil-

„ na przysłane, doszło rąk moich na dniu dzisiejszym — „ loco zdo. „ Nie odmieniam (jakom uprzednie miał „ honor oświadczyć Panu w Mińsku) may chęci przyjęcia do otwarcia i układu Archiwum dla po- „ wzięcia ztąd objaśnień i ułożenia aktualnego Bilan- „ su — loco ztio. „ Wszakże staraniem moim będzie „ pospieszyć do Mińska przed S. Jerzym i wcześnię „ jeszcze — loco 4to. „ Aby to co jest w Archiwum, „ podziagniony przez Kommissyą śmiało o całości za- „ pewnić i przysięgą mógł stwierdzić, proszę &c. „ Zaczęły tey jęgo ofiary nieprzyjął i owszem listownie dnia dziewiątego apryla za Nrem 450 odanówił w słowach: — loco imo. „ W korespondencyach naszych „ wzajemnych zasłóż zapewne ze sposobu tłómacze- „ nia się nieporozumienie, które wyrodziło ze strony „ Pana odpowiedź, nie wiele stosowną do mojej ode- „ zwy — loco zdo. Jeżeli WWM. Pan Dobrodziey „ masz zamiar takowe Archiwum Kommissyji zdawać „ i tam się z onęgo usprawiedliwiać, ja z mojej „ strony — loco ztio. „ nie mogę w żadne z nim wcho- „ dzić układy — Jeżeli więc sam dobrowolnie ofia- „ rą W. Chryzostoma Dąbrowskiego dość wczesną bo daleko przed Stym Jerzym i kontraktami wileńskie- „ mi uczynioną odezwoi; jakiegokolwiek ztąd, złe, lub dobre wynikają skutki, sam onych będąc twórcą, na nichże przestać winien. Z tego to, nieodmiennie zród- „ dla, daje się spostrzegać w oświadczeniu JW. Prezy- „ denta Chodzki niby oddzielny zarzut w istocie życzą- „ cy uprzedzić zapóźno zdziałane przez niego czynno- „ ści. Nie mając niby zupełnego stanu interesów wy- „ jaśnienia, ztąd przymuszony niby został zformować znaczny Officiantów liczbę, z pomnożeniem wydatków z massy małoletniej Xiężniczki Stefani. Odpowiedź nato wywija się naysławniey sama z siebie w widoku przeszłości i dzisiejszego rzeczy położenia — Wszak ze wszęch miar szanowni tłómaczącego się poprzedni- „ cy, całą massę fortuny Radziwiłłowskiej w ówczas rozdziałowi nieuległey, zarządzający; uproszeni od JO. Xcia do przyjęcia onęy w swój dozór, na własnym rzeczy objęciu ugruntowani, one przyjąwszy, żadnych od nikogo niepotrzebowali wyjaśnienia, a pewnie do czynienia onych przyniewalać nie mogli. Urządzali dopokąd ich interesa do innych nie powołały zatrud- „ nien — „ W ichże szlachetostę wstępując ślady, po- „ dobnież przyjął dozór ogólny interesów zesłego JO. Xcia, któremu podobno się zawaze, bardzo się ograniczać w dawaniu ogólnych Instrukcyów i wyja- „ śnieniu stanu ogromnych swoich interesów. Trzeba było na tym przestawać, a interesa przerwy cierpieć nie mogli. Więcej jest szczęśliwym JW. Prezydent Chodzko, bo z momentem gruntowania swey plenipo- „ tencyi, bo w jedynymże piśmie, Instrukcyą opatrzoną został. Gdyby drogą w niey wskazaną jedynie po- „ stępował, oszczędziłby sobie od konieczności wyszuki- „ wania zarzutów, a piszącego od nieuchronney odpo- „ wiedzi. Sam w swoim wyznaje oświadczeniu, iż do- „ piero w miesiącu marcu zrobił do mnie odzew wzglę- „ dnie Archiwum. Z jakieżby pobudki od miesiąca no- „ wembra utworzył wielkie Biora i w nim znaczną u- „ mieścił liczbę Officiantów, rozesał ich po różnych Guberniach i w nich Subselliach, (nie bez wydatku wszakże licznego) — W swoim daje wiedzieć oświad- „ czenia, iż nie tajno mu było, że wszystkie w ogule dobra uległy od roku tysięcznego ośmsetnego dwó- „ nastego, Skarbowemu Sekwestrowi, następnie konfi- „ skacie i że z tego powodu Kommissye Sekwestracyjne rządząc one w tysiącym ośmsetnym trzynastym, ka- „ zały składać wszystkim posesyonalnym, ręcznym i wszelkiego rodzaju pretensoróm, dowody swoich pre- „ tensy. Co więcej, przyrzeka one realizować, nieby- „ łoby rzecz interesom dogodniejszą i właściwszą. U- „ rządowie wydobyć opisanie wszystkich, z którymi Wie- „ rzyciele popisywać się musieli, pretensyów? Do cze- „ go bardzo nie wielkiej liczby officyantów, a zatem i wydatku potrzebaby, a ztądby się jasno okazał stan dóbr cierpiący (passive) — Wyjać tabelami podawa- „ ne Rządowi przy Sekwestrowaniu Tabele z wyszczę- „ gólnieniem dochodów, dóbr i kapitałów, a toby od- „ kryło stan onych czynny (Active) — Niezdziałal te- „ go JW. Chodzko, sam więc to sobie jedynie wyma- „ wiać może, a patrząc na występnosć z swoich pier- „ wiastkowych kroków, gdy znalazł; że z tak prostych dróg zboczywszy, nie dawszy baczenia na dobra zało- „ gowi Skarbowemu jedynie zawiedzione (których do- „ kładne opisanie od roku tysięcznego ośmsetnego dzie- „ siątego w Rządzie Gubernijskim Mińskim znajdując się, jest w każdym momencie do wyjęcia w kopii) dobra załogowe jedne w trzyletnią posesyą arędowną, bio- „ rąc pieniądze z góry za lat trzy, wypuścił; inne pra- „ wami nowey zastawy obciążyl. Wszelkich ztąd pie- „ niędzy do kassy Skarbowey nie wniósł, nie uniknie

nieodstępnych działaniu swojemu i z strony skarbu i z strony possessorów, przykrościów, których będąc sam sprawcą możeż kogo innego obwiniać? Niech bezstronna sędzi publiczność — W ciągu dalszych w oświadczeniu JW. Prezydenta Chodzki umieszczonych niby zarzutów, wyraża się oddzielnie do mnie nieukontentowanie za położony areszt na pewne (jak mu się mianować podoba) dogodniejsze summy, raczył wyznaczyć w tymże oświadczeniu żem to uczynił jako Plenipotent JO. Xny Teofil z Graffów Morawskich Radziwiłłowej pozostałej po zesłym Xciu Dominiku Radziwiłł, Nieswizkim i Olyckim Ordynacie wdowy, Matki małoletniej Xiężniczki Stefani Dziedziczki, lecz nie rzekł, że to było uczyniono mocą zapisów od zesłego jey Małżonka zostawionych, wołał Nanyższą przez Ukaz w Chaumont tysiącznego ośmsetnego cztertnastego, februaryi dwudziestego czwartego dnia datowany, potwierdzonych, przez JOO JW. opiekunów nigdy nieprzeznaczonych, widział, czytał też zapisy JW. Chodzko Prezydent, przeczytać onym nie śmiał, miał sobie listownie komunikowane zdanie w tém względzie opieki, sam przyznał, na zaległość milion sto tysięcy złotych polch przeszło okazaną, dał w minionych mińskich kontraktach czern. złch trzysta pięćdziesiąt, przemijającą (jak widać) delikatnością uniesioną, sam do JO. Xny listowną uczynił odezwę, obiecując oddać a conto jey należnościow te pieniądze, jakie JW. Hrabia Michał Tyszkiewicz zapłaci, (o czém list własnoręczny JO. Xny Ordynatowej pod dnem ośmnastym maja roku bieżącego, do mnie pisany przekonywa) — Lecz cóż z tego wszystkiego za koniec? — Od JW. Hrabi Tyszkiewicza pieniądze (jak w swoim wyznaje oświadczeniu) odebrał, na moje trzykroć powtórzone po odebraniu listu JO. Xny Ordynatowej, rekwizycye, tych pieniędzy nie oddał, JO. Xzna więc, mimo należności realnej i mimo przyrzeczenia listownego JW. Chodzki, tych pieniędzy nieodebrała, zostały one przy wielkim Bórze. Jam zaś oskarżony przez oświadczenie za areszt dogodnych kapitałów. Nie może nie pozwolić JW. Prezydent Chodzko przełożyć sobie, żem będąc Plenipotentem JO. Xzney Ordynatowej, był w obowiązku poiskiwiać, co jey składając fundusz, jeyże niesprzeczenie należy. Pełniąc ten obowiązek, a postrzegając JW. Chodzkę dalekim od podobnegoż i z jego strony, zmuszony byłem szukać bezpieczeństwa, a to krokami przez prawo wskazane. Aresztowałem więc i prawnie i dogodnie, bo summy odpowiednie blisko kapitałowi JO. Xznie Ordynatowej należnemu i pewne, bo one JW. Chodzko odliczył — Uręczył listownie oddać one, nie dopełnił uręczenia, wszak i pierwsze i drugie dzieło jego własne, niech też przy nim zostanie, ja zaś żem moją powinność dopełnił, samże poświadczyć raczył. W roztrząśnieniu kolei tychże niby zarzutów, podobalo się JW. Prezydentowi Chodzkiowi napisać — „Chciano w mówić przed Rządem i publicznością bankructwo fortuny Radziwiłłowskiej, — Ten własny chyba jego, żadnym dowodem wesprzeć się nie mogący wynalazek, z żadnego względu, żadnemu widokowi nie właściwy; sam z siebie przy Authorze zostanie. Ja zaś śmiało przed publicznością wyznaję, że to nawet słowo „bankructwo“, dopóty głucha o moje obijało się uszy, dopóki samże JW. Chodzko Prezydent nie wprowadził onego czynnie (active) w Gubernię Mińską przez własny process, za nieopłaceniem zawinionych przez się pieniędzy, za Dobra bez nich, niby nabyte, dziś nawet jeszcze za Ukazem Senatskim dnia 17 maja niniejszego roku za Nr 495 do Rządu Gubernińskiego Mińskiego doszłym, popierają się, nadto jeszcze w rzeczonym nie jednokrotnie oświadczeniu, donosi JW. Prezydent Chodzko, iż zaglądnę przez okna do Archivum w zamku Nieswizkim, kim będącego, a pośledniej znajdziono niby w sklepieniu otwór, zowie to zbrodnią o którą nikogo „nie obwinia“, — Jeżeli to jest, lub nie, bynajmniej to obchodzić nie może piszącego; lecz niepodobna nie zastanowić się, z jakich pobudek dochodzą podobne wiadomości uprzednie, niżeli właściciela dóbr i domów, oraz ich Rządzców — Wszakże Nieswizki dobra i zamek w nich położony Nieswizki, nie należą bynajmniej do Xiężniczki Stefani, tylko do JO. Xcia Ordynata, mającego oddzielny zupełnie swój Rząd i mogącego prawnie popierać zdarzone (jeżeliby te się pokazały) u niego nadużycia. Podobnież na próżno JW. Prezydenta Chodzki obawa w oświadczeniu wyrażona, żeby Exdywizorskie Sądy nie zapisywały amissyi, miałem honor umieszczonym w Akta Ziemskie Mińskie odpowiedzieć oświadczeniem dnia piętnastego apryla, dając jasno wiedzieć, iż naysposobniejszy niezliczonych ludów Władca, jako prawdziwy ich Ojciec i Opiekun, Ukazem w Chaumont

tysiącznego ośmsetnego cztertnastego februaryi dwudziestego czwartego dnia datowanym zapobiegł temu, zalecając; ażeby wszelkie, chociażby w jakiegokolwiek jurydykacyach rozpoczęte, z zesłym JO. Xciem Oycem Xiężniczki Stefani, tak w dowodzie, jako i odwodzie processa, do jednej wyłącznie nato ustanowionej, przeniesiono Kommissyi. Dekreta bowiem, które samże JW. Chodzko Prezydent w sprawach JO. Xiężniczki małoletniej, zostawszy już Plenipotentem, ferował (skutkiem dadzą się widzieć przed Kommissyą) dla żadnego innego Sądu, nie będą skazówką. Również co do nieukontentowania, ubocznie do mnie wymierzonego, za niezneydowanie się w jego ręku Obligów i zatem nieodliczenie wszystkich należących masie Xiężniczki Stefani od dłużników pieniędzy; tymże oświadczeniem dnia piętnastego apryla odpowiedziałem „cierpliwości nieco, a czas z otwarciem Kommissyi odkryje, z kąd większe dla małoletniej Xiężniczki i jey wierzycieli pożytki. Czy z tych pieniędzy które dłużnicy jey później wnosić będą. Czy z tych, które się w ręce jego dostały, — Nie w miejscu także JW. Prezydenta Chodzki niby obawa, żeby nie były robione przez kogokolwiek układy o należności do maszy. Przestąpić porządek rzeczy radził, na podanych Rządowi przy pierwiastkowym Sekwestrze tabellach, których nie w dzisiejszym czasie, odmienić nie zdoła. W konkluzyi ogłasza JW. Prezydent Chodzko, że się stosować postanowił do tabelli na rok tysiączny ośmsetny dziewiąty przez W. Zaleskiego Podkomorzego Rosieńskiego, jako w owocach jeneralnego Plenipotenta sporządzonej i to za realne poczyta tylko, co w niej umieszczone znaydzie, wreszcie jeźliby się jaka znalazła przewłoka, nie sobie przypisywać ją radzi. W tém miejscu nie można zamileć, iż w rzeczonym swoim postanowieniu podwójnie się omylił, raz gdy niedostrzegł lub przepomniał, że W. Zaleski tabellę na rok tysiączny ośmsetny dziewiąty sporządzoną exekwował, bo aż w miesiącu sierpnie, po odbyciu wszystkich kontraktów narodowych, urządzać interesami przestał, że po nim znowu administracya, z poważnych osób złożona, aż do roku tysiącznego ośmsetnego dziesiątego, septembra miesiąca urzędowała, nie mogły zatem w stanie interesów nie wydarzyć się przemiany, przez opieszczenie uprzednich, a zaciągnięcie nowych kredytów. Powtóre: że sam, pod momentem swojej, dość ograniczonej plenipotencyi, więcej na później okazał interesu, gotowych niał dochodów, niżeli na umieszczone w owej tabelli, ba i prawie nie umieszczone i w późniejszych. Niech więc przewłoki nikomu nie przypisuje, a zgłębiwszy Ukazu Nanyższego apryla 6, tysiącznego ośmsetnego piętnastego, nastąpionego w słowach mianowicie — „Na sey koniec obaża“, na Kommissya potrzebował wieś nadzynać bumahi, „archivy i dokumenty &c.“, wyrazi, raczy na winnym onemu przestając posłuszeństwie, ograniczyć się, iż nie i od nikogo pretendować co do odpowiedzialności, prawa nie ma, że się winien z własnych swoich dzieł, usprawiedliwić przed tą Kommissyą, nie mogąc na nikogo przeprowadzić obowiązku, którego się usilnie podjął, powierzając ony wedle instrukcyi, Komitetowi wierzycieli i tam ostatecznego czekać wyroku, oraz dalszego w obrócie rzeczy postanowienia — Lubo nie zdaje mu się to podobne (jak dostrzec można niby z subtelności oświadczenia) tak też wymówionym znajdzie niżey podpisane, iż powołany, bo więcej przymuszony odpowiedzieć przed szanowną publicznością. Mówi to co jest w istocie; a mówi śmiało i dość obazernie, nayprzód, jako mający chlubny zaszczyt, iż Jasnie Oświeconą Xiężniczkę Stefanią Radziwiłłową, w krytycznych wojny i zamieszek krajowych czasach, w własnym miał szczęście wychować domu (czego zaszczytne dla potomków swoich, zatrzyma u siebie dowody) Ze ją oddał w ręce nayszanowniejszej matki Jasnie Oświeconej Xiężny Ordynatowej tak, jak bydy była utrzymaną powinna, i że ztąd nie może bydy nigdy dla niej, tylko jak dla nayszanowniejszych jey Rodziców życzyłym — Powtóre: Jako Plenipotent Jasnie Oświeconej Xiężny Jmci Ordynatowej wdowy. — Potrzebie: Jako wierzyciel mający w masie Xiężniczki, znaczne własne fundusze, znaydzie nadto JW. Prezydent Chodzko przed Kommissyą i przez jey poprzedników Urzędowe zapewnienie, że podobne pisma, są raczej nie rzeczy, lecz plodem ciągłej jego dla mnie nieprzyjaźni, której zapęd niepowinienby dotykać przymówkami nikogo z szanownej Publiczności mającej związki interesów z świetnym i dawnym JO. Xiężniczki Stefani Domem. — U tego oświadczenia podpis następny, Ludwik Kamiński. Zgodno z Protokołem świadczą: Ignacy Mroczkowski Ziem. Miń. Dekr. Regent.